

กาแฟ : พืชเศรษฐกิจสำคัญของพม่าในอนาคต

ปัจจุบันการเพาะปลูกกาแฟของพม่ายังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ผลผลิตกาแฟยังมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียน เช่น เวียดนาม และอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกกาแฟอันดับ 2 และ 4 ของโลก ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม กาแฟถือเป็นพืชอุตสาหกรรม (Industrial Crop) ที่มีโอกาสจะพัฒนาขึ้นเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของพม่าในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากผลการศึกษาขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) พบว่ากาแฟของพม่าเป็นกาแฟที่มีคุณภาพสูง จึงมีศักยภาพที่จะเจาะตลาดผู้บริโภคในระดับบนได้ (Premium and Specialty Coffee Market) ทำให้รัฐบาลพม่าได้หันมาส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกกาแฟกันมากขึ้น เมื่อประกอบกับการที่ราคาเฉลี่ยของกาแฟในตลาดโลกในช่วงปี 2547-2548 ปรับตัวสูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะอยู่ในระดับสูงต่อไป คาดว่าจะส่งผลให้กาแฟก้าวขึ้นมาเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของพม่าในระยะเวลาอีกไม่นานนัก

➤ การปลูกกาแฟในพม่า

พม่ามีน้ำและดินอุดมสมบูรณ์ แต่มีสภาพภูมิอากาศและลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันในแต่ละภาค ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกกาแฟในสายพันธุ์ที่ต่างกันไป ปัจจุบันกาแฟที่นิยมปลูกกันมากในพม่ามี 2 พันธุ์หลัก คือ

1. อาราบิกา (Arabica) เป็นกาแฟพันธุ์ที่มีคุณภาพและราคาสูง โดยมีจุดเด่นด้านกลิ่นและรสชาติ ซึ่งจะเติบโตในแถบที่มีอากาศเย็น บนพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 เมตรขึ้นไป กาแฟพันธุ์อาราบิกานิยมปลูกทางตอนเหนือของพม่า อาทิ รัฐกะฉิ่น รัฐชิน รัฐชาน และเขตมณฑลทะเลย์ ฯลฯ โดยมีสัดส่วนราว 66% ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดในพม่า

2. โรบัสตา (Robusta) เป็นกาแฟพันธุ์ที่มีคุณภาพด้อยกว่าพันธุ์อาราบิกาและราคาต่ำกว่าราว 30%-40% (ณ สิ้นเดือนเมษายน 2549 ราคาเฉลี่ยของกาแฟพันธุ์โรบัสตาในตลาดโลกอยู่ที่ 133.5 เซ็นต์/กิโลกรัม ในขณะที่ราคากาแฟพันธุ์อาราบิกายอยู่ที่ 254.5 เซ็นต์/กิโลกรัม) แต่เป็นสายพันธุ์ที่มีความต้านทานต่อโรคสูงและให้ผลผลิตต่อไร่สูง เติบโตได้ดีในแถบที่มีอากาศร้อน บนพื้นที่ราบลุ่ม นิยมปลูกมากทางตอนใต้ของพม่า อาทิ รัฐมอญ รัฐกะยา และเขตอิรวดี ฯลฯ โดยมีสัดส่วนราว 33% ของผลผลิตกาแฟทั้งหมดในพม่า กาแฟพันธุ์โรบัสตานิยมใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกาแฟสำเร็จรูปและกาแฟพร้อมดื่ม เนื่องจากเป็นกาแฟที่มีคุณภาพต่ำแต่ให้ปริมาณกาแฟอื่นมาก

ทั้งนี้ รัฐบาลพม่าประมาณว่า ในปี 2547/48 (1 เมษายน 2547-31 มีนาคม 2548) พม่าจะมีผลผลิตกาแฟรวม 3,615 ตัน (มีสัดส่วนเพียง 0.05% ของผลผลิตกาแฟโลก) ประกอบด้วยกาแฟพันธุ์อาราบิกา 2,611 ตัน และกาแฟพันธุ์โรบัสตา 1,004 ตัน จากพื้นที่เพาะปลูกกาแฟทั้งหมด 35,750 เฮกตาร์

➤ ช่องทางการจำหน่ายกาแฟของพม่า

การจำหน่ายกาแฟของพม่าสามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่องทางหลัก ได้แก่

1. การบริโภคภายในประเทศ โดยทั่วไปชาวพม่าจะนิยมดื่มชา อย่างไรก็ตาม ปริมาณการบริโภคกาแฟได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรุงย่างกุ้ง (เมืองหลวงเดิมของพม่า) ทั้งนี้ FAO ประมาณว่า การบริโภคกาแฟในพม่าอยู่ที่ระดับไม่เกิน 750 ตัน/ปี โดยในปี 2547/48 ผู้ผลิตกาแฟ 3 รายใหญ่ที่สุดของพม่าสามารถผลิตเมล็ดกาแฟคั่วและกาแฟดเพื่อจำหน่ายภายในประเทศได้รวมราว 350 ตัน (ไม่พบข้อมูลตัวเลขผลผลิตของผู้ผลิตรายย่อยอื่น ๆ)

2. การส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านผ่านการค้าชายแดน โดยมีตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ ไทย และจีน สำหรับในปี 2547/48 FAO รายงานว่า พม่าส่งออกเม็ดกาแฟดิบผ่านการค้าชายแดน 164.84 ตัน รวมมูลค่า 115,340 ดอลลาร์สหรัฐ แบ่งเป็นส่งออกมายังไทย 79 ตัน และจีน 85.84 ตัน โดยเป็นการส่งออกกาแฟพันธุ์อะราบิกาทั้งหมด เนื่องจากกาแฟพันธุ์อะราบิกาปลูกมากทางตอนเหนือซึ่งมีพรมแดนติดกับไทยและจีน ทำให้สามารถขนส่งผ่านทางชายแดนได้อย่างสะดวก ทั้งนี้ กาแฟที่จำหน่ายผ่านช่องทางนี้จะมีราคาต่ำกว่าปกติ

3. การส่งออกไปยังประเทศอื่น ๆ ผ่านท่าเรือย่างกุ้ง ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกกาแฟพันธุ์โรบัสตา ด้วยการขนส่งผ่านทางเรือย่างกุ้ง (อยู่ในเขตย่างกุ้ง โดยมีพื้นที่ติดกับเขตอิรวดี รวมทั้งใกล้กับรัฐมอญและรัฐกะยา ซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสตาของพม่า) เพื่อส่งออกต่อไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยมีประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป (European Union : EU) เป็นตลาดส่งออกสำคัญ สำหรับในปี 2547/48 FAO รายงานว่า พม่าส่งออกเม็ดกาแฟดิบ 373.6 ตัน รวมมูลค่า 211,810 ดอลลาร์สหรัฐ แบ่งเป็น การส่งออกกาแฟพันธุ์อะราบิกา 24.2 ตัน และการส่งออกกาแฟพันธุ์โรบัสตา 349.4 ตัน

➤ แผนยุทธศาสตร์กาแฟของพม่า

ในปี 2548 รัฐบาลพม่าได้จัดทำแผนเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกกาแฟระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออกกาแฟ โดยมีเป้าหมายจะเพิ่มพื้นที่ปลูกกาแฟอีก 200,000 เฮกตาร์ ภายในปี 2558 ทั้งนี้ หากสามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้จะทำให้พม่ามีพื้นที่ปลูกกาแฟรวม 235,750 เฮกตาร์ และคาดว่าจะมีผลผลิตรวม 58,000 ตัน ซึ่งจะส่งผลให้พม่าส่งออกกาแฟได้มากถึง 50,000 ตัน/ปี นำมาซึ่งรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศไม่น้อยกว่า 75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ/ปี โดยมี Myanmar Farm Enterprises (MFE) ซึ่งสังกัดกระทรวงเกษตรและชลประทานของพม่า และทำหน้าที่ดูแลอุตสาหกรรมกาแฟของรัฐอยู่ในปัจจุบัน เป็นหน่วยงานหลักที่จะให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกกาแฟเพิ่มขึ้น ด้วยการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ ในหลายด้าน อาทิ อนุญาตให้เช่าที่ดินเป็นเวลานานถึง 25 ปี โดยคิดค่าเช่าในอัตราที่ถูกมากเพียง 18 ดอลลาร์สหรัฐ/เฮกตาร์/ปี รวมทั้งอนุมัติเงินกู้เพื่อใช้ในการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก ตลอดจนให้เงินอุดหนุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยและเชื้อเพลิง ฯลฯ

ทั้งนี้ FAO แนะนำว่ารัฐบาลพม่าควรกำหนดคุณภาพมาตรฐานของกาแฟที่ส่งออก เพื่อรักษาภาพพจน์ในฐานะผู้ส่งออกกาแฟคุณภาพสูง รวมทั้งควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ผลิตควบคู่กับการเร่งพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออก นอกจากนี้ ยังแนะนำให้พม่าจัดตั้งสมาคมกาแฟพม่า (Myanmar Coffee Association) เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างผู้ผลิต ผู้ส่งออก และภาครัฐ อันจะช่วยให้แผนยุทธศาสตร์กาแฟของพม่าบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ส่วนเศรษฐกิจต่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ

พฤษภาคม 2549